

Список використаних джерел

1. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і практика. – Запоріжжя : Просвіта, 2000. – 216 с.
2. Богуш А.М. Методика навчання української мови в дошкільному закладі. – К. : Вища школа, 1993. – 327 с.
3. Велика книга про тварин.– Харків: 2010. – 302 с.
4. Огієнко І. Наука про рідномовні обов'язки. / Іван Огієнко. – Львів : Фенікс. 1995. – 46 с.)
5. Рожко М., Багрійчук І. Дарунок невидимого птаха. – Чернівці, Технодрук, 2006. – 110 с.
5. Хрестоматія дитячої класики / худож. А. Гардян та ін.. – К.: Махаон-Україна, 2010. – 256 с.: іл. – (Батьки читають дітям).

The article focuses on the ways of forming communicative skills and speech quality development while using the works of children's literature at the pre-school establishments. As today the need for specialists capable of independent thinking, exact formulating of ideas. In the process of educational cooperation (active interaction of all the participants of the educational process with the use of various information sources) communicative skills of the pre-school children are formed. The launching of differentiated teaching methods allows to create the suitable climate for every child to participate in the educational activities. The role of teachers and parents in this process is stressed.

Keywords: *speech training, communicative skills, pre-school children, texts, poetic texts, educational establishment, lingual-didactics, educational cooperation, development.*

УДК 371.132+371.134:373.3

Размолодчикова І.В.

**ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ СОЦІАЛЬНОГО
ВПЛИВУ НА ОСОБИСТІСТЬ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА**

У статті досліджується можливість використання методів соціального впливу на особистість молодшого школяра, їх структуру та шляхи реалізації в педагогічній діяльності вчителя. Висвітлено особливості особистості, які роблять її податливою до впливу. Визначено засоби соціального впливу: переконування, навіювання, наслідування. Зроблено акцент на понятті «соціалізація молодшого школяра». Подано систему ігор-вправ, які можна використовувати у навчально-виховному процесі з учнями молодшого шкільного віку.

Ключові слова: *молодий школяр, освіта, соціалізація, педагогічний процес, соціальний вплив, наслідування, навіювання, переконування.*

У результаті виховання, самовиховання і впливу соціальних чинників (культурно-історичних і релігійних традицій; засобів масової інформації; дитячих громадських об'єднань; шкільного, позашкільного колективу, друзів тощо) відбувається природний процес соціального становлення дитини та її інтеграція в суспільство.

Подолання кризи сучасної освіти можливе завдяки формуванню принципово нової системи загальної освіти, чого можна досягти завдяки впровадженню інновацій.

Поняття «інновація» вперше було вжито понад століття тому в культурології та лінгвістиці на позначення процесу трансферу (лат. – transfero – переносу, переміщую) – проникнення елементів однієї культури в іншу і набуття при цьому нових, не властивих раніше якостей. У сучасному світі ним активно послуговуються в різних галузях знань та діяльності. У педагогіці термін «інновація» вживають у таких значеннях:

- сукупність нових професійних дій педагога, спрямованих на розв'язання актуальних проблем виховання і навчання з позицій особистісно орієнтованої освіти;
- зміни в освітній практиці і т. ін.

Мета інноваційності полягає у постійному пошуку та впровадженні нових ефективних методів навчання і виховання, результат яких – формування активної, діяльної, творчої особистості [2, с. 10-11].

Метою статті є розкриття можливостей використання методів соціального впливу на особистість молодшого школяра засобами навчання, наслідування та переконання.

Метод (грец. *methodes* – шлях дослідження чи спосіб пізнання) – спосіб організації практичного й теоретичного освоєння дійсності, зумовлений закономірностями відповідного об'єкта [5, с. 17].

Інноваційні процеси в педагогіці пов'язані з іменами Б. Блума, Д. Брунера, Г. Грейса, Дж. Керола, А. Алексюка, В. Бондаря, В. Лозової, І. Підласого та ін.

Основу і зміст інноваційних освітніх процесів становить інноваційна діяльність, сутність якої полягає в оновленні педагогічного процесу, запровадженні нововведень в традиційну систему, що передбачає найвищий ступінь педагогічної творчості. Суб'єктом, носієм інноваційного процесу є насамперед педагог-новатор [10, с. 25-26].

Одним із провідних завдань для нього має стати створення такого освітньо-розвивального середовища, у результаті взаємодії з яким у вчителя-наставника формується готовність до роботи на ґрунті засвоєння сучасних педагогічних технологій, розуміння ним своєї індивідуальної сутності, на основі якої виробляється особистісна педагогічна концепція та інноваційна культура педагога – система освоєних особистістю педагогічних засобів, що забезпечують інноваційний спосіб діяльності, системотвірним елементом якої є цінності інноваційного плану [10, с. 25-28].

Життєвий шлях людини пролягає через вибір певного способу життя та діяльності, зумовлених конкретними соціальними умовами. Свідомий і несвідомий вибір способу життя-діяльності пролягає через процес соціалізації особистості.

Соціалізація особистості охоплює всі сфери життєдіяльності, впливає на вибір способу життя і цей вплив має двосторонній характер, тобто обраний спосіб життя впливає на подальше формування соціально-активної особистості.

У наукових джерелах знаходимо: соціалізація – 1) сукупність усіх соціальних і психологічних процесів, за допомогою яких індивід засвоює систему знань, норм і цінностей, що дозволяють йому функціонувати як повноправному члену суспільства; 2) процес входження індивіда в соціальне середовище, оволодіння ним навичками практичної та творчої діяльності, перетворення реально існуючих відношень у якості особистості [5, с. 60].

Освіта належить до однієї з найдавніших соціальних інституцій суспільства. Її завдання полягає у відтворенні й передаванні знань, умінь і навичок, формуванні соціального досвіду, тому спробуємо обґрунтувати інноваційні процеси в освіті засобами ефективного соціального впливу.

Едді ван Авермат дає таке загальне визначення соціального впливу: «Соціальний вплив – це дія однієї людини (або людей) на поведінку іншої людини [1, с. 688].

Ф. Зімбардо визначає поняття соціального впливу так: «Процес соціального впливу передбачає таку поведінку однієї людини, яка має своїм наслідком – або метою – зміну того, як інша людина поводить себе, що відчуває або думає стосовно деякого стимулу. В якості стимулу може виступати будь-яка соціально значуща проблема, продукт, дія» [4, с. 16].

Соціальний вплив – це процес взаємодії людей, в якому передбачається така поведінка однієї людини, яка має своїм наслідком або метою змінити поведінку, почуття або думки іншої людини з приводу якогось явища, об'єкта, події.

Соціальний вплив є основою найактуальніших суспільних процесів: пропаганди здорового способу життя, екологічної грамотності, інноваційних процесів у соціально-реабілітаційній сфері і т. ін. Він пронизує все людське життя. У взаємовідносинах з оточуючими ми виступаємо або в якості суб'єкта або в якості об'єкта впливу.

Соціальний вплив лежить в основі педагогічних процесів, взаємодії педагогів і учнів, у яких діють різні види, форми і механізми соціального впливу.

Кожна людина, яка є складовою соціального світу, не в змозі уникнути впливів з боку інших. Особистість – це та сторона людини, яка є джерелом впливу і сама прагне здійснити вплив на інших: з метою зробити їх своїми прихильниками, змусити здійснити якийсь вчинок, розділити точку зору і навіть життя.

Аналіз концептуальних положень (філософських, соціологічних, психологічних) дозволяє розглядати процес соціалізації молодшого школяра як джерело системної освіти, що веде до формування компонентів соціалізації особистості. Цей процес сприяє оволодінню молодшими школярами новим змістом освіти, направленим на формування і розвиток соціальних якостей кожного учня, які необхідні для включення у суспільну діяльність.

Завдання вчителя початкових класів – формування у дітей соціальних цінностей і установок, в результаті яких відбувається розвиток індивідуальних якостей дитини у взаємодії з навколишнім середовищем. Складний процес взаємовпливу один на одного і є причиною розвитку та становлення індивіда.

До засобів соціального впливу, що активно використовуються нами у процесі роботи, ми відносимо переконування, навіювання та наслідування. Цими засобами активно користуються і вчителі початкових класів, а як відомо перший вчитель – найреферентніша особа для молодшого школяра.

У процесі роботи над проблемою ми використовували авторську програму розвитку дитини молодшого шкільного віку «У злагоді із собою та усім світом» (Шиловської О.М.) [11, с. 60.].

Автор підкреслює, що особливість дитини молодшого шкільного віку полягає в тому, що вона ще погано усвідомлює свої переживання і далеко не завжди здатна зрозуміти причини, що їх викликають.

Г. Салліван зазначає, що саме в дитинстві відбувається закріплення системи «Я», формуються соціальні паттерни поведінки. Автор стверджує, що у 6-8 років проходить період соціалізації, формуються певні стереотипи і настанови, що впливають на становлення відносин з оточуючими [3].

Найважливіша соціальна функція освіти – передавання людських знань і вмінь, соціального досвіду. У школі, в класі відбувається педагогічна діяльність учителя як потреба продовження себе в іншому, соціалізація учня як процес і результат засвоєння та активного відтворення індивідом суспільного досвіду [8, с. 329].

Можна припустити, що період молодшого шкільного віку є визначальним у процесі формування механізмів осмислення власного досвіду. В цьому віці особливо активно проходить формування довільності, внутрішнього плану дій, починає розвиватися здатність до рефлексії. Тому саме на цьому етапі дитина може успішно оволодіти засобами і способами аналізу своєї поведінки та поведінки інших людей. Однак, щоб дитина могла свідомо регулювати свою поведінку, треба навчити її адекватно виражати свої почуття. Допомагають у цьому ігри та вправи із програми «У злагоді із собою та усім світом» (Шиловської О.М.) [11, с. 66]. Наводимо деякі з них.

Рольова гра «Якби я був вчителем»

Мої шкільні труднощі

Мета: усвідомлення проблем, що можуть виникати у дитини в процесі навчання.

Хід заняття:

1. Гра «Скарбничка життєвих труднощів». Назвати, які труднощі можуть виникнути вдома, в школі, у стосунках з друзями та батьками. Кожна дитина обирає одну, з якою їй жити найскладніше, а решта дітей допомагає вирішити цю «трудність».
2. Робота з казкою «Про левенятко Пашу» (автор І. Писарева, переклад О. Шиловської).

Жив-був лев, але не великий і лютий, а маленький і пухнастий. Це було левеня. Звали його Паша.

Він був бешикетним, симпатичним і кмітливим. Він дуже хотів, щоб усі знали, який він гарний, щоб вчитель Жираф Олексійович частіше його хвалив і всі звірята грали з ним.

Але чомусь Пашині мрії не здійснювалися. Як левеня не намагалося, нічого не виходило. Наприклад, на уроці він завжди першим вирішував завдання. Йому так хотілося першим відповісти! Але вчитель просив сидіти тихо і піднімати лапки, коли хтось впорається із завданням. А Паша боявся, що запитують іншого і ніхто не помітить, який він розумний. І левеня починало смикатися на місці й сопіти, а потім не витримувало і підхоплювалося з місця: «Ну що ви так довго думаєте? Я вже все вирішив!» «Ех ви, копуші!» Але за Пашу чомусь ніхто не радів, а вчитель Жираф Олексійович навіть кілька разів виставляв його за двері. Левеня сердилося на вчителя й однокласників й думало: «Вони просто заздять мені, тому що я найрозумніший, а вони – дурнувата дрібнота!»

Ішов якось скривджений Паша, штурхав камінчики на дорозі і побачив свою подружку – поросятко Дашу. Даша зраділа, побачивши Пашу, і вони пішли разом грати. Гра була така: треба було кидати жолуді в мішень. Даша ніяк не могла влучити. Паша сердився:

- Яка ж ти незграбна! Дай-но я кину!
- Але тепер моя черга, – ображалася Даша.
- Ти однаково не влучиш! Краще подивися, як спритно в мене виходить! – заперечував Паша. Але Даша не хотіла дивитися і пішла додому.
- От противна! – сердилося левеня. Але йому стало сумно. І він також поплився додому. Дорога була через ліс. Паша йшов стежиною і думав про те, що його ніхто не розуміє... аж раптом перечепився через пенюк і впав. Левеня розплакалося. Давно воно плакало, а коли заспокоїлося і протерло очі, побачило, що настала ніч, і з неба на нього дивляться зірочки. І Паші здалося, що це не зірки, а очі його однокласників, хрюші Даші, мами, Жирафа Олексійовича...

Вони не знають, куди він зник! Вони хвилюються за нього! Паша згадав, що сьогодні він скривдив однокласників: не дав їм закінчити розв'язати задачку. Він скривдив Дашу: не навчив її правильно кидати жолуді. Він скривдив маму: не прийшов вчасно додому, а вона чекає на нього. Подумав він про все це і зробив такий висновок: «Усі вони такі хороші, а я їх скривдив! Отже, не такий вже я розумний. Побіжу я додому і все виправлю!» Прибіг він додому, обійняв маму-левицю, поцілував і сказав: «Вибач мені, матусю. Я знаю, що ти хвилювалася. Я постараюся так більше не робити». Мама не розсердилася, а а нагодувала Пашу смачною вечерю.

Вранці левеня прийшло у клас. Усі звірі оминали його, не хотіли з ним розмовляти. А коли почався урок, Паша знову вирішив складне завдання першим. Але тепер він не став заважати іншим, а підняв свою волохату лапку. Учитель здивувався, викликав Пашу й поставив йому дванадцятку, а потім порадив допомогти тим, хто не впорався з завданням.

Після уроку Паша побіг до Даші. Він вибачився за свої вчорашні грубощі і навчив Дашу грати в жолуді. Вони весело грали цілий день і Паша завжди поступався подрузі.

Коли настав Пашин день народження, всі прийшли його привітати. Ніколи ще в левеняти не збиралося так багато гостей! Усі дарували Паші подарунки і хотіли з ним дружити.

Паша був щасливий і, засинаючи, подумав: «Як добре, коли інші дбають про тебе! Але ще приємніше самому турбуватися про інших!»

Питання для обговорення:

- Що так хотіло левеня на початку казки? (щоб усі помітили, який він чудовий).
- Чому він був такий щасливий в кінці казки?
- Як вийшло, що Пашині бажання змінилися?
- Чи були у вашому житті такі ситуації?

Коментар учителя: підвести дітей до висновку: «Щоб змінити ситуацію, треба змінитися самому».

3. Підсумок. Гра «**Зазирає до скарбнички ще раз**». Ще раз проговорити з дітьми шляхи вирішення складних ситуацій, акцентуючи увагу на тому, що не має ситуацій, які неможливо вирішити.

Я та мої однокласники

Мета: розширення кола спілкування дитини; усвідомлення того, що вона є частиною свого колективу; розвиток комунікативних навичок.

Хід заняття:

1. Гра «**Чим ми схожі, чим ми відрізняємося**»

Завдання для учасників: за певний проміжок часу знайти 5 спільних рис і 5 відмінностей між учасниками гри. Діти діляться на кілька груп по 4-5 чоловік.

2. Гра «**Записка**» (мені подобаються однокласники, тому, що...) – вгадати автора записки.

3. Рольова гра «Я самотній». Завдання: зіграти роль дитини, з якою в класі ніхто не товаришує.

Що ти відчуваєш у цей момент?

Обговорення гри.

Шкільний клас є тим важливим соціальним осередком, де безпосередньо відбувається процес навчання й виховання підростаючого покоління, де формуються й закріплюються певні стосунки передусім на рівні «вчитель – учень», «учень – учень» тощо.

Досліджуючи проблему особливості використання методів соціального впливу на особистість молодшого школяра, можемо стверджувати, що найдієвішими засобами впливу є переконання, навіювання, наслідування. Результатом є зміни, які відбуваються в об'єкта впливу в цьому процесі. Під дією впливу відбувається перебудова системи соціальних установок, уявлень, відношень, поведінки особистості.

Отже, використання методів соціального впливу в педагогічній діяльності покликане забезпечити підвищення якості навчання й виховання. Йдеться про те, що метою будь-якого нововведення є підвищення ефективності педагогічного процесу.

Соціальний вплив – це вплив на психіку людини, який є законом буття. Цей вплив здійснюється на основі законів людської психіки і ґрунтується на психологічних особливостях людини, які роблять її податливою до впливу. До цих особливостей належать, перш за все, емоційно-мотиваційна сфера особистості, її самосвідомість. Соціальний вплив на особистість засобом інноваційних технологій потребує принципово нових розробок, нової якості педагогічного новаторства.

Успішність педагогічної діяльності буде залежати від того, настільки педагог усвідомлює практичну значущість у системі освіти не тільки на професійному, а й на особистісному рівні.

Матеріали статті не вичерпують проблеми повною мірою. Подальшого узагальнення потребують теоретичні та технологічні аспекти цього напрямку соціально-педагогічної діяльності.

Список використаних джерел

1. Авермат Э. Социальное влияние в малых группах / Э. Авермат // Перспективы социальной психологии. – М. : Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001. – 788 с.
2. Бойко М., Млинко В. Інноваційні процеси в педагогічній діяльності / М. Бойко, В. Млинко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. – 2009. - № 5. – 176 с.
3. Бремс К. Полное руководство по детской психотерапии / К. Бремс. – М. : Изд-во ЭКСМ-Пресс, 2002. – 640 с.
4. Зимбардо Ф., Ляйппе М. Социальное влияние: [учеб. пособ.] / Ф. Зимбардо, М. Ляйппе. – СПб. Питер, 2000. – 448 с.
5. Косенко Ю. М. Загальна педагогіка: [навч. посіб.] / Ю. М. Косенко. – Маріуполь : ТОВ «Друкарня «Новий світ», 2008. – 280 с.

6. Москаленко В. В. Психологія соціального впливу: [навч. посіб.] / В. В. Москаленко. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 448 с.
7. Мудрик А. В. Соціальна педагогіка: [учебн.] / Под ред. В.А. Слостенина. – М. : Изд. Центр «Академия», 1999. – 184 с.
8. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: [підручн.] у 2 кн. Кн. 2: Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія / Л. Е. Орбан-Лембрик. – К. : Либідь, 2006. – 560 с.
9. Татенко В. О. Соціально-психологічні механізми впливу людини на людину / В.О. Татенко // Соціальна психологія. - № 1. – 2003. – С. 62-72.
10. Чепіль М. М. Педагогічні технології: [навч. посіб.] / М. М. Чепіль, Н. З. Дудник. – К. : Академвидав, 2012. – 224 с.
11. Шиловська О. М. Авторська програма особистісного розвитку дитини молодшого шкільного віку «У злагоді із собою та усім світом» / О. М. Шиловська // Практична психологія та соціальна робота. - № 3 (168). – 2013. – С. 61-79.

In the article it is investigated the possibility of using social influence methods on primary school students' personality, their structures and the ways for teachers to make them come true. The personality's features that make it be influenced are also reported. Social influence methods which have been determined are persuasion, suggestion, imitation. The accent has been made on the concept of "socialization of primary school students." The system of game-formed exercises which can be used in the educational process of primary school students have been presented.

Keywords: *primary school students, education, socialization, pedagogical process, social influence, imitation, suggestion, persuasion.*

УДК 373.3.016:811.161.2

Талаш І. О.

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ УЯВИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВ'ЯЗАННЯ ВИНАХІДНИЦЬКИХ ЗАДАЧ

У статті розкриті психолого-педагогічні умови використання технології розв'язання винахідницьких завдань в початковій школі для розвитку уяви молодших школярів, проаналізовані методи цієї технології, що найбільш ефективно сприяють розвитку уяви учнів початкової школи, відповідають специфіці навчального матеріалу й дидактичним цілям уроків читання. Також наведені зразки завдань з використанням методів технології розв'язання винахідницьких завдань, які можна використати на уроках читання в початковій школі, подані відповідні методичні коментарі. Запропоновані зразки завдань репрезентують передусім ті методи технології, що мало розроблені вчителями й методистами початкової школи, сприяють більш глибокому осягненню учнями навчального матеріалу, зокрема того, що передбачений у змістовій лінії – літературній пропедактиці.

Ключові слова: *технологія розв'язання винахідницьких задач, уява, молодший шкільний вік, метод фокальних об'єктів, морфологічний аналіз, метод емпатії, асоціації, творчість.*

Сучасна школа покликана підготувати дитину до життя в мінливому інформаційному суспільстві, у якому успішно може адаптуватися людина з гнучким дивергентним мисленням, розвиненими творчими здібностями, сформованими вміннями швидко орієнтуватися в нестандартних ситуаціях та ефективно діяти в них. Очевидно, що традиційна система навчання не має достатнього методичного потенціалу для розв'язання поставлених задач, тому